СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 217. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 19-го вересня 1938. No. 217. Jersey City, N. J., Monday, September 19, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — 4-0807. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЕВРОПЕЙСЬКА СИТУАЦІЯ НА КАБІНЕТОВІЙ НАРАДІ

ВАШИНГТОН. — Головним предметом нарад на першій раді кабінету президента Рузвелта по його повороті з Минесоти було положення в Европі. Конференція тривала дві години. По її скінченні ні президент ні ніхто з кабінету не захотів подати офіціяльної заяви про вислід конференції.

Лиш один член заявив, що на думку кабінету, Европа ще нервова, але напруження трохи полекшало. Президент і кабінет, говорив цей урядник, стараються не підкреслювати сензаційного боку положення, себто уряд хоче зробити враження, що злучені Держави не думають піддержувати ніякої сторони в майбутнім европейськім конфлікті. „Ми переглянули рапорти американських дипльоматів", сказав він, „і всі прийшли до переконання, що стан річей іще занадто неозначений і занадто скоро зміняється, щоб можна робити якенебудь рішення".

КОНҐРЕСМЕН ПРОТИ ВМІШУВАННЯ АМЕРИКИ У ВІЙНУ.

ВАШИНГТОН. — Конґресмен Гемилтон Фиш з Ню Йорку, визначний член конґресового комітету для заграничних справ, виступив на радіо з промовою про міжнародню політику Злучених Держав, і в ній закликав американців не дати адміністрації зробити з якоюнебудь державою такі зобовязання, щоб вони могли потім заставити Америку вмішатись у війну.

„Якщо цей край вмішається у війну", говорив Фиш, „то замісць захоронити наші свобідні й демократичні встанови, ми вийдемо з війни як автократична й фашистівська держава".

Фиш критикував президента Рузвелта за його промову, виголошену в жовтні в Шікаґо, в котрій президент сказав, що на випадок війни Америка не зможе від неї здержатися. Далі Фиш критикував американських урядовців, що при всякій нагоді виступають проти преріжних начальників чужих держав, головно президента Рузвелта й секретаря стейту Гола за їх виступи проти Японії, Німеччини й Італії.

ЦІНИ НА ЗБІЖЖЯ ДАЛІ ДЕРЖАТЬСЯ.

ШІКАҐО. — Не зважаючи на те, що вістки з Европи подавали деякі надії на можливість залагодження міждержавних клопотів без війни, ціни на збіжжя вдержувалися далі на висоті, до якої дійшли на вістку про скорий вибух війни на початку минулого тижня. У пятницю ціни навіть трохи піднеслися понад рівень, до якого дійшли в четвер.

Гроші інших держав далі спадали на цінах у порівнянні з доляром, але попит за доляром уже не був такий гарячковий.

ЗАКИДАЮТЬ ЗВЯЗКИ КОМУНІСТІВ З ЮНІЯМИ.

НЮ ЙОРК. — На переслуханні перед конґресовим комітетом Даєса зізнавали свідки, що юнія транспортових робітників, яка належить до Комітету Промислової Орґанізації, є звязана тісно з комуністичною партією. Мовляв, посади й становища в юнії залежать від членства в комуністичній партії й головною справою в юнії є комунізм, а не поправа долі перевозових робітників.

Свідки закидали приналежність до комуністичної партії предсідникові юнії, Майкелові Квилові, міському радному, що був вибраний на це становище з Американської Партії Праці. Квил видав проти цих свідоцтв заперечення до преси, а потім виголосив подібне заперечення публично на сходах федерального будинку, де відбувалося переслухання.

Комітет переслухав теж одного свідка в справі націстичної пропаґанди.

КУПЦІ ВІДКЛИКАЮТЬСЯ ДО УРЯДУ МІСТА В СПРАВІ ПЕРЕВОЗОВОГО СТРАЙКУ.

НЮ ЙОРК. — Союз Купців Ню Йорку домагається від Нюболда Мориса, що заступає посадника Ля Ґвардію, поставити поза правом страйк шоферів вантажних авт, що спаралізував автовий перевіз товарів у місті.

ОСТАННІЙ АВТОВИЙ РЕКОРД УЖЕ ЗЛОМАНИЙ.

БОНЕВИЛ СОЛТ ФЛЕТС (Юта). — Зараз на другий день після того, як анґлійський автомобіліст Джан Коб здобув світовий рекорд скорости-автомобілевої їзди, досягнувши скорости 350 миль на годину, капітан Джордж Ейстон, звісний анґлійський автомобіліст, вибрався на ті самі соляні простори зо своїм автом і досягнув скорости 357½ милі на годину. Коб заявив, що він признається переможеним і не думає пробувати побити рекорд Ейстона.

БУДУТЬ РОЗДІЛЮВАТИ МУКУ ОБОМ СТОРОНАМ В ЕСПАНІЇ.

ВАШИНГТОН. — Американський Червоний Хрест визначив для розділу серед цивільного населення Еспанії 60,000 бочок муки. Будуть її розділювати серед потребуючого населення по обох воюючих сторонах.

РЕКРУТИ.

Молоді французькі рекрути, покликані до французької армії, розмовляють на стації в Парижі з рекрутаційним офіциром. За ними на стіні вивістки чехословацьких туристичних бюр.

АМЕРИКАНЦЯМ РАДЯТЬ УТІКАТИ.

Американська амбсада в Берліні неофіційно радила американським громадянам, що перебувають в Европі, чимскорше сідати на корабель і вертатися додому. Багато з них послухали цієї ради і поспішають до найближчих портів, щоб сісти на корабель.

ВИБУХ ЗНАЙДЕНОЇ ҐРАНАТИ.

В Рудці Мiринській, повіт Ковель, хлопці Микола Суляк і Петро Гаврилюк знайшли на полі ґранату зо світової війни, яку почали розбивати камінням. Ґраната вибухла і на місці згинули: Суляк, Гаврилюк та Сергій Данилюк. Тяжко ранені: І. Омельчук, Л. Поставчук, С. Данилюк і С. Гаврилюк. Тяжко ранених перевезли до шпиталю.

ЗРІСТ БАНДИТИЗМУ ПІД ВАРШАВОЮ.

На шосі в Пясечній під Варшавою прохожі знайшли 18-літнього Д. Мілера в калюжі крови. Важко раненого відвезли до шпиталю, де лікарі перевели операцію. Ранений Мілер зізнав, що вертався ровером з Варшави до дому. По дорозі затримав його невідомий чоловік і питався, куди веде дорога. Мілер дав йому інформації і відїхав ровером. За хвилину невідомий чоловік стрілив у нього з револьверу, важко зранив його у груди й утік, забравши йому ще 96 зл. Поліція уладила облаву й арештувала двох чоловіків.

ЖІНКА З СЕРЦЕМ НА ПРАВОМУ БОЦІ.

До білостоцького лікаря д-ра Крамажа зголосилась пацієнтка, яка нарікала на недомагання серця. Лікар ствердив, що серце цієї пацієнтки знаходиться по правім боці, печінка по лівім.

ЗА КОЖНИЙ СОТИК МІСЯЦЬ ВЯЗНИЦІ.

Окружний суд у Хожові засудив Яна Мроза на 10 місяців вязниці за напад на купця Кімпкого, якому забрав 10 сотиків та ще побив його.

ВЖЕ НАПЕРЕД ОЗНАЧИЛИ ЧИСЛО НАСЕЛЕННЯ.

Москва призначила новий спис населення на 17. січня 1939 р. Москва заповідає, що спис виявить, що в СССР живе 169 міліонів населення. Цікаве, як Москва закриє у загальному списі факт, що в совєтській Україні померло в 1932 р. 6 міліонів селян від плянової голодової смерти!

469 МАЄТКІВ БЕЗ ВЛАСНИКІВ.

Суди на Поліссі і Виленщині оголосили спис нерухомостей, до яких ніхто не зголосив своїх прав. Таких маєтків в обох воєвідствах є 469, вартости понад 20 міліонів злотих.

БЕНЗИНА З ТРАВИ.

Французький винахідник Жан Джіовінелі винайшов по чотиролітніх пробах спосіб, як добувати при допомозі дестиляції погінний матеріял із трави. Скільність кальорій нової мішанки годиться зо скількістю кальорій, які містить у собі звичайна бензина. Ціна добутої з трави мішанки така сама, як ціна бензини, імпортованої до Франції. Сирівець, з якого Джіовінелі добуває свою „бензину", це окремий рід трави, що дає дуже багатий збір, бо з одного гектара можна зібрати 40 до 50 тон тієї трави.

СУДЯТЬ СВЯЩЕНИКІВ.

Польський суд засудив українського священика, о. М. Паславського з Городка, за здогадне „українізування назвищ у метриках" на сім місяців тюрми. У Золочеві за подібну „провину" засудив суд о. Миколу Гулея на вісім місяців тюрми.

ГРОШІ КИДАЛИ НА ВУЛИЦЮ.

Букарештенська поліція уладила велику облаву на учасників чорної біржі. Підчас облави поліція затримала коло 3,000 осіб, з того 500 арештувала. По облаві лежало на вулиці багато закордонних валют, що їх кидали грачі на чорній біржі.

НОВИЙ РЕКОРД АВТОМОБІЛЬНОЇ СКОРОСТИ.

Анґлійський автомобіліст Джан Р. Коб побив усі дотеперішні рекорди скорости їзди автом, коли ґнав на рівних пісках у Боневил Салін Флетс, Юта, зо скорістю 350 миль на годину. Останній рекорд у скорості авта поставив інший анґлієць, капітан Джордж Ейстон, що їхав автом зо скорістю 345 миль на годину.

НОВИЙ РІД ТРОЯНДИ.

На плянтаціях троянд у Блятній плянтатор Бем виплекав новий рід кармазиново-червоної троянди, називаючи її „чехословацькою обороною". Плянтатор виплекав кілька тисяч корчів нової троянди. Продаж цих корчів відбувається так, що покупці пересилають гроші безпосередньо на оборону держави складанкою поштової щадниці Ч. С. Р.

ЗЛОДІЙ — ШЕФОМ ПОЛІЦІЇ.

Болівійський уряд наказав Ернестові Фляйшманові покинути Болівію, де він був заступником шефа слідчої поліції і виступав під назвищем Ото Берґ. Він мав славу знаменитого розвідчика, бо викривав змови проти уряду. В останньому часі обвинувачував кількох міністрів, будьтоби вони змовилися проти уряду, щоб ще більше здобути собі довіря урядових чинників. Тому влада Болівії ближче зацікавилась особою Ота Берґа і ствердила, що він кількома наворотами караний у Німеччині за крадіж, зловживання, обман і т. п.

ТЛІННІ ОСТАНКИ БУДДИ ПЕРЕВЕЗЛИ ДО ЯПОНІЇ.

Сіямський уряд дозволив перевезти тлінні останки Будди зо столиці Сіяму, Банґкоку, до Ценкії в Японії. В перевезенні тлінних останків Будди взяли участь високі достойники японського і сіямського уряду. Відтепер японська Ценкія стане Меккою вірних з цілого буддійського світу. Досі був цією буддійською Меккою сіямський Банґкок.

ВИКРИТО ТАЙНУ УКРАЇНСЬКУ ОРГАНІЗАЦІЮ В СОВЄТАХ

МОСКВА. — До Москви наспіла вістка, що в соєвській Україні арештовано 110 старшин київського і харківського ґарнізону, які належали до тайної орґанізації „Вільна Україна". Вони підготовляли змову проти комісара промислу Кагановича, коли той приїздив до Донбасу. Серед арештованих старшин знаходиться ґенерал Сидоренко. 50 старшин розстріляли після розправи, що провадилася в прискореному темпі.

ПРАЦЯ ҐПУ З БІЛОҐВАРДІЙСЬКОЮ ЕМІҐРАЦІЄЮ.

МОСКВА. — Аґенти ҐПУ за границею дістали приказ від своєї влади в Москві входити в тісні порозуміння з російськими еміґрантськими орґанізаціями, щоб за кордоном повести широку акцію в обороні російського народу і російської імперії. Той розпорядок видано вслід за тим, як російські білоґвардійські орґанізації в часі останнього російсько-японського конфлікту заявили свою готовість обороняти Совєти.

СОВЄТИ БОЯТЬСЯ ПАКТУ ЧОТИРЬОХ ПОТУГ.

МОСКВА. — Совєтська преса вороже задивляється на поїздку Чеймберлина до Гітлера і говорить, що висновком цих переговорів буде це, що прийде до створення пакту чотирьох потуг, до якого приступить Німеччина, Італія, Анґлія і Франція. Совєти бояться, що, залишившись поза рамцями цього пакту, їм буде цілий час грозити він нього небезпека.

ПОВОРОТ ЧЕЙМБЕРЛИНА ДО ЛОНДОНУ.

ЛОНДОН. — Чеймберлина повитали маси народу, коли він вернувся з розмови з Гітлером. Ті маси зустрічали його дуже щиро й вповні одобрювали його спробу відвернути війну. Та Чеймберлин не відкрив тайн цеї розмови і остеріг усіх, щоб не поспішали з поясненням його поїздки, аж доки не буде в тій справі офіційного вияснення. Чеймберлин звелів скликати повний склад міністрів на наради. Настрій серед анґлійців далі пригноблений. На їх думку, положення далі дуже ґрізне. А ускладнює його ще й те, що чехи рішуче відмовились ві дальших уступок і твердять, що будуть боротися. Ронсімен вернувся з Праги і передав це рішення чеського уряду своему урядові. Всетаки цілий світ надіється, що як довго чергове побачення Чеймберлина з Гітлером не відкликане, так довго нема ще безпосередньої небезпеки вибуху війни.

СИТУАЦІЯ В ПРАЗІ.

ПРАГА. — Чеський уряд довершив вцілості загальну мобілізацію війська і розташував його в стратеґічних місцях. Президент Бенеш заявив, що чехи не тільки що не відступлять без боротьби судетських територій, але навіть не допустять до плебісциту. Якби теперішній чеський уряд згодився на плебісцит, то його повалилиб самі чехи і, вибравши диктатора, розпочалиб з німцями боротьбу. Чехи готові до війни, заявив Бенеш. Урядові кола є того переконання, що німецька армія нападе на Чехословаччину в найближчих днях, найдалі під кінець біжучого тижня.

ДОМАГАННЯ НІМЦІВ.

БЕРЛІН. — Хоч нема офіційних звідомлень про зміст переговорів Чеймберлина з Гітлером, проте в достовірних колах говорять, що Гітлер поставив Чеймберлинові дуже тяжкі умови відносно Чехословаччини. Гітлер не лиш хоче включити цілковито німців до Німеччини, але також домагається цілковитої залежности Чехословаччини від Німеччини. Він хоче, щоб Чехословаччина зірвала договори з Францією і Совєтами та щоб набудуче не вела такої заграничної політики, яка була би проти інтересів Німеччини. А також щоб Чехословаччина вцілості впряглася в економічну систему німців.

ЧЕХИ ПРИГАДУЮТЬСЯ ФРАНЦУЗАМ.

ПАРИЖ. — У Франції панує велике напруження і всі з надією повертаються до анґлійського премієра Чеймберлина, щоб він рятував ситуацію. У Французів нема великої охоти боротися за Чехословаччину, але Франція рішена за всяку ціну виконати свої зобовязання і запевнення. Про ті зобовязання недавно ще раз нагадав французам чеський представник у Парижі.

ІТАЛІЙЦІ ХОЧУТЬ МИРНОГО ПОЛАГОДЖЕННЯ.

РИМ. — Італійська публична опінія є за те, щоб Чехословаччина відступила Німеччині судетців і на тім щоби покінчено справу. Поїздка Чеймберлина в першій хвилині викликала в італійських колах певність, що до такого мирного полагодження прийде. Та в останніх хвилинах італійська преса здержується в оптимізмі.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

РЕФОРМИ, ЧИ ПІДБОЇ?

Польський уряд розвязав польський сойм і зарядив нові вибори. Притому польський президент подав, що уряд сподівається від нового сойму поважних перемін виборчого закону. Задумує саме уряд піти назустріч важним змінам у внутрішньому житті Польщі. „Серед мас", говорив Мосціцкі, „зросли настрої, що тепер треба довести до активнішої співпраці з державою, і тому склад сойму треба змінити так, щоб йому надати кращий вислів для народніх настроїв".

З цих досить загальних, а до того ще й абстрактних слів польського президента газети й новинкарські бюра зробили бажання дати Польщі ліберальніший устрій, хоч для такого висновку покищо ще нема майже ніяких даних.

Одно є певне: що польський уряд останніми часами чується, як та людина, що сиділа на вулькані, приглядаючись до диму, що з вулькану виходить, а тут нагло почула під собою гриміт і відчула, як земля затряслась. У польському політичному житті курилося віддавна. Просто не переставало куритись, відколи повстала нова польська держава. Та польські верховоди все думали, що це лише дим, а великого вогню нема. Одначе останніми часами навіть польським верховодам мусіло зазоріти в мізку, що де є дим, там мусить бути й вогонь, і що цей вогонь може зчасом розпалитися до поважного пожару, якого може навіть угасити не можна.

Великою наукою в цьому огляді могла їм бути Чехословаччина. Коли судетська справа розгорілася до тої величини, що розсаджує Чехословаччину, то чи не може таке статися з Польщею, де майже половина населення це не-поляки, ворожі польській державі? Коли в Европі запахло воєнним порохом, то й найбільше закукурічені ґенерали й полковники мусіли спитатися, чи можуть вони покладатися на вірність своєї армії, коли все населення невдоволене з уряду?

Всякому стала ясна потреба реформи, але яка це має бути реформа, не відомо. Чи буде польський уряд справді допускати до впливів відсунені досі верстви й кляси? Чи справді допустить до впливу на уряд і законодавство досі майже зовсім цих прав позбавлені „меншини"? Чи може далі будуть латати справи старим польським звичаєм, удавати перед людьми й світом, що нібито робиться щось дуже велике, важне й радикальне, а на ділі нічого не робити? Чи може далі будуть латати кепський внутрішній стан, покazуючи на славу в минувшині та на нові здобичі в майбутності?

Ця остання можливість дуже правдоподібна; адже при сьогорічних військових маневрах у західній Галичині „атакуючі" сили уставлено вздовж західної границі й звернено їх на східню Галичину й Україну. Невже замісць виконання потрібних внутрішніх реформ мають знову нагодувати невдоволене польське населення новою славою з поширення польського „моцарства" ще далі в Україну?

КООПЕРАЦІЯ В ЛИТВІ

У Кавнасі, в Литві, вийшла недавно невеличка брошура Петраса Шальчюса, члена Міжнародного Інституту Кооперації й професора університету в Кавнасі, про розвій кооперації в Литві. Ця праця заслугує на увагу всіх, що цікавляться питанням кооперації. В цій брошурі коротко виложено історію кооперативного руху в Литві і дані щодо сучасного стану литовської кооперації.

За часів московського панування над Литвою кооперація в Литві розвивалася дуже мляво та, головним чином, у царині кредиту. Після здобуття Литвою політичної самостійности розвиток кооперації, під захистом прихильного кооперативного закону з року 1919-го, пішов швидкими кроками вперед.

Тепер кооперація в Литві розвивається на трьох головних ділянках: 1) кредитова кооперація; 2) сільсько-господарська кооперація для закупу та збуту; 3) молочна кооперація. До світової війни в Литві було 207 кредитових кооператив (головно системи Шульце-Деліча) з 89,000 членів та білянсом, що дорівнювався 9.2 міліона карбованців. Після війни майже всі ці кооперативи припинили своє існування. Самостійна Литва впродовж 6 років (1922 до 1929) відкрила понад 600 кредитових кооператив. Та не всі вони виявилися життєздатними. Але в 1937 році 322 кредитові кооперативи нараховували біля 112,000 членів, із загальним білянсом коло 78.5 міліона літ (10 літ рівняється 1 американському долярові), з чого майже 62 міліони літ припадало на позички. З цілю впорядкування операцій кооператив у 1933 році засновано Кооперативний Банк (на акційних підвалинах). Його акційний капітал означено на 3 міліони літ; акціонерами банку, крім міністерства фінансів, були: 163 кооперативи кредитові, 13 кооператив для закупу й збуту та 3 Кооперативні Союзи. Білянс цього банку 1 квітня 1937 року складав 18.2 міліона літ. Треба сподіватися, що доброзичливе відношення цього банку до кооператив дасть їм можливість зміцнитися для самостійнішого життя.

Окрему групу становлять кредитові товариства за системою Райфайзена в клайпедському (мемельському) районі. 41 з цих товариств мали в 1935 році 9,000 членів та білянс 19 міліонів літ.

Торговельні кооперативи, призначені для провадження закупів та продажу сільсько-господарського краму, в широкому розумінню слова, почали засновувати в 1892 році. Війна знищила ці кооперативи. Але від 1919 року народжуються зпочатку споживчі товариства, а згодом пізніші кооперативи під назвою „сільсько-господарські кооперативи". Вони служать для тієїж мети, що й колишні торговельні кооперативи, та в більшості зливаються зо споживчими товариствами. В 1936 році 180 сільсько-господарських кооператив з 21,000 членів продали ріжних товарів на суму майже 56 міліонів літ. Кооперативи ці обєднані в Союз, що носить назву „Лієтукіс". Це не тільки торговельний, але й культурний осередок сільсько-господарської кооперації в Литві. Він видає, між іншим, свій друкований орган під назвою „Талька". Згаданий Союз продав у 1937 році майже на 73 міліони літ.

Третю категорію кооперації в Литві творять молочні кооперативи. До світової війни їх було не багато. Але після світової війни помічається розквіт цієї царини кооперації. Від 1923 року аж по рік 1934 скількість цих кооператив зросла надзвичайно. Але з 626 зареєстрованих кооператив працювало в році 1937 лише 211. З них 188 кооператив продали (головно за кордон) у 1937 році майже на 64 міліони літ. Ці операції ведено через спеціяльний Союз „Піеноцентрас", що загортав довкола своєї діяльности також продаж яєць (у 1937 році продано 74 міліони яєць).

Крім історичного нарису розвитку кооперації в Литві та її сучасного положення автор умістив у своїй брошурі дуже річевий невеличкий нарис історії Литви з даними щодо сучасного положення литовських територій, населення, валюти, тощо. Він умістив також у брошурі невелику частину, що трактує про товариства для піднятгя сільсько-господарської культури. Організації ці не є кооперативи, але в своїй діяльности йдуть рука в руку з кооперативами та взаємно собі помагають.

Від прочитання цієї брошури читач набирає враження, що литовська кооперація росте. Капітали, котрими вона розпоряджає, ростуть. (У 1935 розі вони складали 132 міліони літ, а в 1937 році вже 154 міліони). Кооперативи забезпечили собі для збуту своїх продуктів надійні закордонні ринки.

Але одно можна литовській кооперації закинути: в ній занадто багато мертвих кооператив, тобто зареєстрованих, але неактивних. Ось у першім десятилітті після відродження Литви до самостійного політичного життя зареєстровано понад 1,500 ріжних кооператив. Але в дійсности тепер працює менше ніж 50% зареєстрованих кооператив. В більшості країн цей відсоток значно нижчий, ніж у Литві. В Чехословаччині, наприклад, у відношені до кооператив, що входять до складу Центрального Союзу (Устршедні Єднота) сільсько - господарських кооператив у Празі, відсоток зареєстрованих кооператив (тобто таких кооператив, які одержали право на існування, але які фактично не працюють), досягав у 1918 році 11%, а в 1937 році всього 7% (див. „Дружестевні чін" д-ра Антоніна Гульки). Одначе і в цій царині можна ствердити деяке поліпшення, а саме, частогусто помічаються обєднання кількох кооператив в одну. Подібні зілляття часто дуже корисні.

Проф. С. Бородаєвський.

ПІДКАРПАТСЬКА РУСЬ*)

(1)

Підкарпатська Русь (давніше Угорська Русь) від 1919 року належить майже вся до чехословацької републики, лише невеличка частина на сході в Марамороських горах прилучена до Румунії. До автономної Підкарпатської Руси не належать і ті землі, заселені українцями, що лежать на захід від ріки Уж. Їх влучили до Словаччини (Пряшівщина). Ввесь простір Підкарпатської Руси займає 14,700 кв. км., із того на автономну частину припадає 12,658 кв. км. Згідно з переписом із 1921 р. в межах автономної Підкарпатської Руси було 606,568 душ, себто 48 на один квадратний кільометер. Із того українців було 62.17 проценту, чехів і словаків 3.29 проц., мадярів 17.03 проц., жидів 13.35 проц., німців 1.74 проц., румунів 2.27 проц. Греко-католиків 55.3 проценту, римо-католиків 9.1 проц., протестантів 10.3 проц., православних 10 проц., жидів 15.39 проц. Початки української колонізації зпочатку слабі сягають VII. і VIII. століття по Христі, більшими масами приходили сюди українці в XI. XII. століттї, а останнє переселення відбулося аж 1339 року, коли на Закарпаття прийшов із усією своєю дружиною князь Федір Коряточич. Від X. століття Закарпаття було залежне від Києва. В XI. столітті Закарпаття дісталося в залежність угорської корони. З кінцем XII. століття були спроби привернути Підкарпатську Русь до української держави, та не вдались і їй довелось ділити долю Угорщини. З пробудженням словян у 19 столітті прокидаються і закарпатські українці, в 40—50 рр. бачимо автономні змагання (А. Добрянський), та вони пропадають із перетворенням Австрії в австро-угорську монархію.

—o—

Ліси — звірня.

Із усієї землі Підкарпатської Руси 1,261,700 гектарів займають ліси, а 612,338 гектарів (або 48.5%) решта землі. Головним власником лісів є держава, а саме має 356,662.6 гектара (28.3%). Держава віддає багато лісів в аренду. На терені державних лісів і посілостей в Ужгородщині віддано в аренду місцевому населенню (крім 1,482,71 гектара полонин) загалом 7,543.52 гектара лісових левад, із приблизним збором сіна 62,725 квінталів. Величезні ліси належать до графа Шенборна, що є свого роду заповідником. Ліси це багатство Підкарпатської Руси. Державні ліси, що належать до дирекцій в Ужгороді, Буштині та Рахові, мають 336,000 гектарів; річно доставляють ті ліси пів міліона кубічних метрів твердого та пів міліона мягкого дерева.

Підкарпатська Русь, точніше її горішня частина, це суцільний дрімучий ліс, у якому лиш острівцями розкинені людські оселі, а довкола них невеличкі поля верховинців. В тих лісах скривається багато всякого дикого звіра. В західніх країнах тих зірв уже нема. Головною звіриною, на яку донедавна полювали, був бурий ведмідь і він теж увійшов як символ на герб Підкарпатської Руси. Сьогодні цивілізація витиснула ведмедя в недоступні дебри Мармароських Карпат, де лови на нього заборонені. Лише часами дозволено полювати на ведмедя високопоставленим особам або для наукових цілей музейним колекціонерам. Ще недавно бурий ведмідь не був рідким явищем на Вигорляці і Полонині Рівній. В підполонинських пущах водиться вовк, ворог овечих і козячих стад, кровожадний рись. Шкіра риси це для мисливця цінний і гарний трофей. Дики або по місцевому дикуни (дикі кабани) часом так розмножуються, що ліси від них аж кишать. Селяни мусять усе літо ночами пильнувати від диків своє поле, головно бараболі та кукурудзу та криками і тарахкалами відганяти цих непрошених гостей. Тоді теж влада уладжує лови на диків, щоб рятувати селян від загибелі. Трапляються нераз старі дики, що важать 300—400 фунтів, із величезними клами. В облавах часом попадаються вовки, що зимою з голоду загляають часто в села. Вовки справжня язва для худоби. Влада винищує їх, головно отрутою, стрихніною. Володарем карпатських лісів є рогатий олень, що тут доходить незвичайної величини та краси. Розвиткові карпатських оленів і їх рогів помагають багаті в мінерали карпатські води. Багато теж водиться в Карпатах козулі-скальниці. На оленів уладжують лови головно з кінцем вересня, в часі риковиська (або по місцевому „ревачки"). Із пушистих звірів виводяться у Підкарпатській Русі куниця, лисиця, дикий кіт, борсук, видра.

Пірнате царство Карпат не дуже багате. Причиною того головно є велика скількість яструбів і ріжних соколів, що гніздяться по горах. Глухарі (тетеревки) водяться лише в далеких чатинних лісах Мармарощини, Рябики є по всій Підкарпатській Русі, одначе громадно стрічаються лише в деяких для них підходящих місцях. На височинах гірських хребтів гніздяться лісові бекаси (вівчарики). Багато водиться на Закарпатті також усяких шулік (яструбів) і вірлів. Між ними перше місце займає цар птахів: беркут. Із Балкану залітають часом навіть супи. Зимовою порою, головно в сильний мороз, нерідко гостять тут біла полярна сова і трачун білястий (mergus albellus).

Зовсім інакше виглядає майже безлісиста підкарпатська рівнина, що займає приблизно ¼ частину всієї території. На рівнині головною дичиною є заяць і куропатва. Після них наступає дика гуска, головно качка крижівка і чирка, що виводяться в болотах і тихих водах. На таких водах і болотах живуть теж журавлі, чайки, чаплі, а також часом попадається між ними і лебідь. Часами залітають із Мадярщини стада дрохв.

Води — риби.

Хто бував на Закарпатті, пройшов його чарівними долинами та провалами, хто чув шум спадаючої зо скель води, що розбивається у дрібнесінькі бризки, хто чув тихий шелест повні плинучих широких рік у рівнинах — той ніколи не забуде тієї краси. А в лісах водопади і джерела! Ріки ті мають велике значіння не лише як раса природи, але і господарське. В ріках Підкарпатської Руси живе 45 родів риб. Із них передівсім треба відмітити лососоватих, як: лосос дунайський (місцева назва: „головатиця"), пструг, веселковий пструг і ін. Всі ті риби живуть у чистій, холодній, прудкій воді гірських рік і потоків. Дунайський лосос любить середню струю ріки із глибшою водою, каменистим дном, що творить численні пороги. Дунайські лососі ніколи не відплинають до моря, як це роблять інші породи лососів. Дунайський лосос буває довгий 150 центиметрів, а важить 30 фунтів і більше. Мясо його дуже смачне. На Закарпатті живе дунайський лосос головно в середущім і нижнім руслі Чорної і Білої Тиси, Тереблі й Тересви, в середущім руслі Тиси, в долішнім руслі Сатурки, Антиці та Ріки. Інші роди лососоватих живуть майже в усіх горішніх руслах рік і потоків. Більшість рік на Підкарпатській Русі не заболочені (як напр. у Чехії, Моравії, Словаччині), вода в них чиста, тому надаються і для штучного плекання риби.

Там, де води злились і потворили широкі русла, в яких вода плине помалеше, вода в тих ріках уже не така чиста, хоч дно має ще камінисте. Місцями глиняста. Живуть там інші роди риб: судак, сом, щука, короп, лин і багато інших. Тих риб ловлять щорічно тисячами кільограмів.

За угорської влади в деяких сторнах у Підкарпатській Русі (головно у східніх частинах) комунікація дорогами просто була виключена. Так було між Тячевом і Великим Бочковом, на просторі більше як 40 кільометрів. Вже й угорська влада перевела була великі водно - меліораційні роботи, висипали були охоронні насипи довжиною 177 км., що охороняли від виливів рік Боржави, Латориці та Тиси. Але після війни ті насипи ушкодились, збереглось лише кілька каналів. Чехословаччина стала переводити водно-меліораційні роботи від 1921 р. До 1927 року видано на ті роботи 19,759,807.25 чеських корон. Від 1931 року меліораційні роботи наслідком господарської скрути впали.

(Дальше буде).

*) Вживаємо тут офіціяльної назви Підкарпатська Русь; у Галичині вживають назви Закарпаття, Закарпатська Україна.

Володимир Островський.

ПІД ЗНАМЯ ХРЕСТА

ПОВІСТЬ

з часу охрещення Руси-України в 988 р.

14)

Тихоша лише чекав на цей момент, посміхнувся й почав говорити з запалом:

— Великий князю й ви, мудріші з мудрих мужів наших! Може не в словах, а в ділах пошукаємо правди? Наш мудрий Славій має любов Перуна й розум його. То хай навчить нас робити грецький вогонь, хай покаже нам, як будувати великі кораблі, як тонкі паволоки робити, золото й срібло в землі знайти, болгар на Волзі приборкати, мови ріжні нашим людям дати. Якщо Славій зараз піде до Перуна, поспитається його й принесе нам сюди всі ці науки, то я перший віддам свою голову за наших богів. То що, мудрий Славію? Ідеш до Перуна по науку?

Дехто з зібраних виразно посміхався. Славій збентежився, закашляв, зашамкав і врешті вигукнув:

— Перун усього нас навчить. Усе нам дасть. Але йому треба людської жертви.

— Як треба, то треба — сказав Тихоша. — То треба принести. Мені здається, що Перун найбільше любить Славія, а Славій Перуна. Отже наймиліше буде Перунові, як Славій віддасть йому в жертву самого себе. А я такий костер розложу йому, якого Київ ще не бачив. А якщо Славій боїться сам себе зарізати, то можу помогти йому. То що, великий князю й ви, наймудріші з мудрих мужів наших, може підемо зараз до Перуна й принесемо йому в жертву нашого мудрого Славія?

Славій затрясся, запінився, щось зашамкав і якстій утік.

Почувся голосний сміх.

— Мудріші з мудрих! — говорив далі Тихоша. — Коли що робить сам князь, то нерозумні й лихі люди кричать: „Зле, бо він сам робить". Щоб ці нерозумні люди не казали цього, ви тут вирішіть, що і як робити, щоб у нашому князівстві було добре. Бачили ви, що ні Перун, ні інші боги більше дати нам уже не можуть. Славій аж утік із сорому за немічь наших богів. Але, щоб вам не помилитись, то хай князь закличе сюди людей ріжної віри й хай ці люди скажуть нам усе про свою віру та про свою науку. Ви вислухаєте їх і своїм розумом осудите, що чия віра варт.

— Правда! — почулося серед зібраних. — Скличь, княже, людей ріжної віри!

— Скличь княже! — загули всі. — Послухаємо.

Того дня було в Києві багато сміху. З уст до уст весело передавали, що Славій не хотів піти до Перуна по науку; що інших то хотів приносити в жертву Перунові, а сам так злякався, щоб Тихоша не зарізав його, що аж утік із княжого терему. І тепер лежить хворий зо страху.

Але найвеселіше сміялась Олена та її батько.

— Бояриме! — вигукнув Вівіян, коли прийшов Тихоша. — За те, що ти зробив зо Славієм, я готов усе віддати тобі.

— Навіть Олену?

— О, ні! заперечила Олена. — Я не Славій, потрапилю сама принести себе в жертву. Але... не прийшов іще час... Перун ще міцно стоїть на горі.

Славій так схвилювався, що тої самої ночі вмер.

Володимирові прихильники вмить використали цю подію й пустили по городі чутку:

— Боги покарали Славія за те, що йшов проти князя...

XI.

ДЕ КРАЩА ВІРА.

На другу нараду не треба було довго ждати. Київські „гості"[10] ріжної віри охоче дали згоду прислати до князя своїх людей, — і зібрався в князя немалий гурт.

Від християн були: фільософ Кирило, священик церкви св. Іллі й купець із бужанського города Червеня; де недавно перед тим мешканці прийняли християнство від моравян; від римських християн — два німецькі купці; від хозар — один жид-рабін, що перебував у Києві під виглядом купця; від волзьких болгар — мулла та кілька купців; від ятвягів теж прийшли два купці.

На нараду, нарівні з воєводами, старшими боярами, тисяцькими, міськими старшими й почеснішими купцями, князь покликав і боярина Тихошу, що таксамо скромно сів позаду інших бояр. Греки вибрали й Вівіяна, але він з обережности ухилився від участи в делеґації.

Володимир зайняв місце на своєму „столі" й відкрив нараду такими словами:

— Я, князь Києва й цілої Руси, та мої мудріші люди хочемо змінити віру, прийняти іншу. А поперед хочемо довідатися, в що і як вірите ви й що дає ваша віра. Скажіть нам, мудрі люди, про все це.

Почали виступати представники ріжних релігій і вихвалювати свою віру та своє життя. Володимир слухав уважно. Але при кінці кожної промови робив свої завваження й підкреслив найслабші сторони вихвалюваної віри. І цим відразу підривав до неї довіря. Рабінові від хозар сказав він:

— Ваших батьків Бог покарав і розсіяв по всій землі. То щож ви хочете? Щоб і нас, русичів, Бог теж розсіяв по землі, як вторих?

Ятвягам лиш усміхнувся:

— Бачу, що ваш Перкун не розумніший від нашого Перуна.

З магометанами - болгарами пожартував:

— Хіба гріх їсти й пити те, що дав людям сам Бог? Пречам весело пити. Але вони хочуть віру знати й мати більше розуму та ліпше жити.

А німцям відповів:

(Далі буде).

[10]) Купці.

Хто міг знати.

— Ти клявся, що будеш любити мене до гробової дошки. А тепер?

— То правда. Але хто міг знати, що на ту дошку треба буде так довго ждати?

•З ДНЯ•

МИР, ЧИ ВІЙНА?

В той час, коли мир Европи, а то й цілого світу, висить на волоску, нема великої охоти писати про щось інше, тільки про політику. Бо коли дріжать основи нинішнього ладу, то все в нас, українців, виринає надія, що в тому землетрусі розваляться також мури тої тюрми, в яку замуровано наш нарід.

Мир — це гарна річ. Приємно дивитися на картини, в яких хлібороб з погідним чолом оре свою ріллю. Йому на поле виносить жінка полуденок. А вечором, коли ціла родина зєднаеться в хаті, ніхто не говорить про війну, про стріли, про масові морди людей. Господар дому думає про врожай, про поле; укладає пляни на десять, двацять літ наперед. Як би то прикупити поля, як вивінувати дітей. А діти теж не думають про те, що прийдеться їм бути кормом для гармат. Вони також укладають пляни спокійного життя, повного приємностей і радощів, а також чесної, витревалої праці, яка мусить закінчитись для них солодкою нагородою.

Це гарні образи. Мир — це гарна річ.

АЛЕ НЕ ДЛЯ НАС.

Чи є нині мир у нашім селі? Ні, його нема, хоч на наших землях не ревуть гармати. Поглянгьмо на нашу загороду. Пооране журбою чоло нашого селянина. Пригноблена ходить його дружина. Обдерті, голодні діти. Нужда визирає з кожного кутка. Оре наш хлібороб поле, а чорні думки мов круки непокоять його: навіть коли вповні зародить свята земляця, то не вистане хліба, щоб прокормити всіх у родині. Мало землі, а нема де її взяти, нізвідки прикупити. Чужі уряди спроваджують своїх колоністів. Їм припадають найкращі шматки, а наш нарід душиться з браку землі і з нужди.

Чужий уряд розвязує школи, закриває „Просвіти", нищить кооперативи. По селі вештаються чужі жандарми й поліцаї і замісць шукати злочинців, шукають свідомих українських громадян, щоби покарати їх за те, за що в культурних краях нагороджують. Бувають і такі випадки, що вночі нападають бандити і вбивають наші кращі одиниці. І ніколи-їх поліція чомусь не може схопити. А церкви наші? Також переслідують їх, нищать, палять гірше татарів.

Хіба це мир?

А У ВЕЛИКІЙ УКРАЇНІ.

Московський дикун накинув нашим селянам свій устрій, свій спосіб життя. Пропали гарні українські загороди, вишневі садки, цвітники, біленькі хати. Відібрав московський червоний дикун нашим людям їх святу землицю, яку вони так любили, з якою розмовляли, наче з рідною матінкою.

Зігнав той дикун наших людей у великі кошари жити разом, мов у військових казармах. І разом, наче муштровані салдати, вони мусять рано вставати. Разом снідають, разом виходять на широкий лан. Зрівняли індивідуальне обличчя наших піль московські дикуни. На місце кратчастих піль, що мали свою душу й розмовляли та нараджувалися що року зо своїми господарями, виросли безобразні, бездушні загони. На тих загонах працюють наші люди мов каторжники: без любови до того безобразного широкого лану і без цеї таємничої дружби, що лучила їх з індивідуальною ріллею.

СУМНИЙ ВЕЧІР.

А вечором не сходяться хлібороби до своїх загород, щоб укупі з ріднею зазнати по праці приємного відпочинку. Вони вертаються в тісамі кошари. Їх діти блукають по кутах, наче громадські щенюки. Ніхто їх не огріває родинним теплом, бо родинне вогнище погасло. Ніхто не плянує, що робити на черговий рік, чи буде врожай. Байдуже. Бо вислід їх праці всеодно попаде в руки гнобителів. Також ніхто не укладає плянів на далеку будучність, як виховати діти, як прикупити землі. Вони каторжники. Над ними панують державні урядовці, які приказують, коли вставати, коли йти на роботу, що робити, як спочивати, що читати, в що вірити. Замовкла народня пісня, щезли народні вишивки.

НАДІЯ.

Серед таких відносин одинока надія наших людей на якесь світове потрясення. Щоб розлетівся той собачий устрій, який замурував їх живцем у тюрму. Хіба це життя? Краща смерть, ніж така неволя.

І тому наш селянин нині, дивлячись на червоне заходяче сонце, не думає про те, чи завтра буде погода, чи дощ. Він думає, чи завтра вже прийде потрясення, пожежа, яка запалить світ. У тій пожежі він хоче перепалити свої окови. А тоді, коли він стане вільним господарем на своїй вільній землі, він знов стане найбільшим миролюбцем на світі. Наш селянин любить мир. Та більше від миру він любить волю.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

„СВІТ ДИТИНИ".

Дуже великий вплив має на дорослих людей друковане рідне слово. А ще більший вплив воно має на доріст, на дітей. Як знаємо, свідомість, до якої дійшов наш нарід, здобуто українською літературою. Тому нашим обовязком подбати, щоб наші наймёнші тут на чужині читали дитячу літературу рідною мовою і в рідним дусі.

У Львові виходить уже 19 років дитячий журнал-місячник „Світ Дитини", редагований у щиро-національним дусі. Цей журнал обіймає 40 сторінок друку; в ньому багато ілюстрацій, які так люблять діти. В краю він розходиться в кільканацятьох тисячах і робить величезну роботу між молоддю, тимбільше, що українські діти під польським правлінням є позбавлені державного, щиро-національного виховання. В Галичині та справа, з огляду на приватне шкільництво, стоїть трохи краще. Але на північних українських землях наша дітвора виставлена на національну погубу. До того додати нищення українських церков, а заразом заходи польського духовенства і вчителів приєднати дітей на свій бік, то побачимо повний образ небезпеки.

Щоб цьому запобігти, треба висилати в ті сторони якнайбільше української літератури не лише для старших, але й для дітей. Тамошні українські люди дуже вбогі. Добре булоб, якби багатші українці передплачували „Світ Дитини", чи якийсь інший часопис для когось із тамошніх людей.

Та передівсім наші люди повинні передплачувати цей дитячий журнальчик тут в Америці, бо наші тутешні молоді покоління також виставлені на небезпеку цілковитого винародовлення. На жаль, досі „Світ Дитини" передплачує в Америці тільки 30 осіб. А маємо ми тут кількасот українських, більших чи менших, шкіл. Серед передплатників „Світу Дитини" є аж три українські священики.

Згаданий журнал повинен мати в Америці щонайменше дві тисячі передплатників. Українська школа в Філядельфії, при вул. 23-тій і Бравн, подбала про те, щоб зможе її учеників 12 передплачують цей журнальчик. У пляні є здобути чергових 40. У той спосіб повинні поступити інші школи. Передплата виносить усього одного доляра на рік. Адреса: „Світ Дитини", вул. Зіморовича 2, Львів. Можна також слати на адресу підписаного, а він передасть там, де треба.

Митро Пасічник,
743 N. Bucknell St., Philadelphia, Pa.

ЧЕСЬКІ ЖОВНІРИ.
Чеські піхотинці в повнім маршовім риштунку.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

АРНОЛД, ПА.

На визвольну боротьбу.

Як інші громади, так і наша в Арнолді одержала заклик від центральної управи ОДВУ з нагоди восьмого зїзду ОДВУ й Української Національної Маніфестації вислати заступника на зїзд. Ні одно наше товариство не відгукнулось так, як повинно, з причини безробіття. Ніяке товариство грошей у касі не має. На зборах Українського Нар. Дому вибрано комітет і припоручено йому подбати, щоб наша громада не осталась позаду інших. Отже цей комітет, враз з членами Українського Н. Дому і укр. прав. церкви, при помочі нароха о. Г. Павловського, котрий відчитав листа ОДВУ в церкві, й згадав про значіння Української Національної Маніфестації, просив, щоб громадяни не відмовились дати свою лепту на продовження боротьби із ворогом українського народу.

Жертви зложили по $1: о. Г. Павловський, І. Федан, Т. Серник, В. Собків, М. Мізюк, О. Лисий, М. Сакалюк, Марія Скочиляс, М. Літинський, П. Борсук; І. Балабан 75 ц.; по 50 ц.: Д. Любінецький, М. Лесів, І. Сорока, М. Капітула, І. Різник, А. Лобур, П. Лобур, І. Лобур, М. Земледух, І П. Федан, М. Краснєвич, В. Пітух, І. Сакаль; по 25 ц.: Д. Іваник, С. Дмитрів, В. Доскоч, М. Мафійка, О. Чіжма, І. Сидорів, І. Тимочко. — Збірка в укр. прав. церкві $2.90. — Разом $21.65. Гроші вислано до центральної управи ОДВУ.

Петро Лобур.

ПРЕДСТАВНИК ІРЛЯНДІЇ.

Роберт Бренан, ірляндський діяч і письменник, був недавно іменований представником Ірляндії в Злучених Державах. Був час у 1916 році, коли він ждав кари смерти по шинфейнськім повстанні.

Проворний вояк.

Підстаршина: Що спершу треба зробити, заки почнете чистити кріс?

Вояк: Поглянути на його число.

Підстаршина: Чому?

Вояк: Щоби не вичистити через помику чужого кріса.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ.

ДІТРОЙТ, МІШ.

Враження з Союзового Дня.

Члени У. Н. Союзу з Дітройту, Гемтремку, Дірборну і Віндзору мали нагоду 4 вересня ц. р. обчислити свої рядові сили, переконатися про могутність своєї організації та заманіфестувати, чому вони, союзовці, дорожать Батьком Союзом та його надбаннями.

Згаданого дня серед прегарної погоди союзовці прибули громадно до Бродвей Парку на Союзовий День, влаштований заходами Центрального Комітету У. Н. Союзу. Провід над програмою обняв п. М. Головчак, голова згаданого комітету. Перш усього він привитав гостей та завзивав їх до дальшої праці для добра нашої організації. Дальше переведення програми голова передав головному контрольорові У. Н. Союзу, д-рові А. Т. Кібзеєві. По короткім привіті мандолінова орхестра „Київ", зорганізована при 94 відділі У. Н. Союзу, відіграла низку пісень. Молоді танцюристи, від 7 до 9 літ, під проводом п. Ф. Мильковича відтанцювали дуже гарно кілька танців так, що публика оплесками змусила їх до повторення.

В часі концертової програми о. д-р Чиганський, парох Гемтремку, член 20 від. У. Н. Союзу, своєю грімкою промовою зворушив слухачів. Бесідник також закликав до дальшого організаційного життя.

Друга часть програми розпочалась пів години пізніше. Союзова дружина „Стар гем" грала бейзбол. По грі д-р Кібзей покликав до промови гол. рек. секретаря У. Н. Союзу, Д. Галичина, якого приявні зустріли гарячими оплесками. Бесідник розказав про те, як то 44 роки тому мала горстка людей взялася до діла, яке пізніше дало такі гарні овочі. Ця горстка заснувала У. Н. Союз, який тепер зріс у таку могутню організацію. Та праця У. Н. Союзу ще не осягнула свого вершка. В Америці серед української суспільности є ще великі можливости дальшої праці. Наш Союз ще може начисляти пару разів стільки членів, що тепер має, коли ми всі візьмемося як слід до роботи. П. Галичин своєю мовою зворушив приявних і заохотив їх до дальшої праці. Всі приявні почувались мов одна велика союзова родина.

Черговим бесідником був п. С. Куропась, гол. контрольор У. Н. Союзу з Шікаґа. Він сказав, що завидує нашим союзовцям з Дітройту й околиці, що вони так гарно зорганізовані і що мають такий гарний Союзовий Дім. Витали свято також п. Семочко з Шікаґа і п. Дуда з Віндзору. З місцевих бесідників говорили: Чарновський, Кузь, Кіптик, Цустакевич, окр. орг. У. Н. С. Білецький.

Цей здвиг приніс велику моральну користь і заохотив багатьох людей вступати до У. Н. Союзу. Бо він виказав, що члени У. Н. Союзу займаються не тільки союзовими справами, але й загально народніми. Завданням згаданого Центрального Комітету У. Н. С. буде далі впливати на приєднування членів до У. Н. Союзу, а передівсім притягати молодь.

Дня 5 вересня Центральний Комітет скликав збори відділів У. Н. С. На тих зборах був присутний гол. рек. секретар У. Н. С., п. Д. Галичин. Предсідник п. Головчак попросив до слова п. Д. Галичина, котрий виголосив довшу промову. Після того розвинулася широка дискусія, в якій бесідник давав вичерпні пояснення. По вичерпанні дискусії збори закрито.

За Центральний Комітет У. Н. С.: **Ф. П. Гузіль**, секр.

ЛІКУВАННЯ ПОЛИЧНИКАМИ.

У великому фльорентійському городі „Кастельо" мала публика одного дня дивоглядне видовище.

Молодий чоловік і молода жінка стояли на мураві і без найменшої причини та схвилювання обдилювали себе грімкими поличниками.

Молодих людей завели на комісаріят поліції. Там виявилося, що вони обоє студенти, муж і жінка, які побралися всього тиждень тому.

— Чомуж ви це робили? — питав комісар.

На те молодий чоловік відповів напів шепотом, що причину цього може вияснити у неприсутности жінки. Коли його привели до сусідньої кімнати, він заявив, що його жінка нервово хора. Щоб вилікувати її з цієї недуги, є лиш один засіб: уладжувати довгі прогульки й обділювати її по змозі більшою скількістю поличників. Щоб вона погодилася на поличники, він запропонував їй гру — він теж буде „брати" по лиці.

Коли опісля комісар запитав молоду жінку про причину бійки, заявила вона, що лиш поличники можуть вилічити її мужа від божевілля.

Ясно, що чудне подружжя відставили до лічниці для нервово хорих, щоби перевести над ними досліди, чи в них справді не бракує якої клепки.

КОЛИСЬ МАЛОЩО НЕ ЧЕМПІОН, НИНІ ПРИСЛУЖНИК.

Чи памятаєте Жоржа Карпентієра, французького боксера, що добивався колись світового чемпіонату, але був побитий Джеком Демпсієм у 1921. році в Джерзі Ситі? Він нині носить ґолфові киї для своєї дочки, як вона грає в ґолфа в Стовк Поджес, в Англії. Карпентієр має тепер 44 роки.

Правничий іспит.

Професор: Скажіть мені, що це таке вексель?
Студент: Не знаю.
Професор: Як професор, мушу вам дати недостаточну ноту, одначе як приятель вашого батька, можу йому лише поґратулювати.

Ніхто не повірив би.

— Скажи мені, чому властиво при шлюбі конче потрібні свідки?
— Бо в іншім випадку ніхто не хотів би повірити . . .

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

WPA ПОМАГАЄ ВЕЛИКІЙ ПРОГРАМІ ЗДОРОВЛЯ

Найобширніший і далекосяглий плян, який був колинебудь зладжений тут для віддавання медичних услуг американському населенню, предложили урядові знавці на Народній Конференції Здоровля, котра відбувала свої наради від 18 до 20 липня 1938 року у Вашинґтоні.

Президентський Комітет, призначений для посилення активности і старань про береження здоровля і добробуту, намітив десять-літній плян і запропонував $850,000,000 фонд на те, щоб та одна третина тутешнього населення, котра не має достаточної медичної опіки, мала доступ до необхідної шпитальної, медичної, дентичної та іншої опіки здоровля.

Урядовці Конференції Здоровля заявляють, що це було перше явище в історії Америки, коли то представники медичної професії зійшлися з представниками всього народу, а саме, з суспільними діячами, підприємцями, вчителями, індустріяльними робітниками і фармерами, щоб обговорити пляни для започаткування народньої програми здоровля. Приняті пропозиції Народньою Конференцією Здоровля будуть опісля передані конґресові. Вони обіймають рекомендації не лише будови потрібних шпиталів і поширення організації публичного здоровля, але теж за збільшення медичної услуги для допомогових груп як і фінансування медичної услуги родинам без допомоги, котрі не всилі платити за них.

Важним чинником у висвітленні дійсного положення про вимоги здоровля в краю, а дальше праці Конференції Здоровля та її можливих наслідків, як заявляють урядовці, були народні досліди здоровля з 1935—1936 р., які фінансувала і допомогала вести WPA на спілку з Бюром Публичного Здоровля. Ці народні досліди здоровля обіймають 84 міста і 23 сільські округи у 19 стейтах. Для зладження дослідів робітники WPA працювали 6 місяців, ходили від хати до хати і перепитували 800,000 родин про їхні недуги.

Урядовці Публичного Здоровля Злучених Держав заявляють, що перепис, вироблений працівниками WPA, був такий повний, що результати досліду народнього здоровля можна вважати за найкраще оброблений і далекосяглий образ стану здоровля, який був тут колинебудь зладжений.

Досліди виявляють, що питання родин на допомозі, а також тих, котрі стоять вище допомогового ступня і мешканців сільських округ, було дуже пекуче. Родин на допомозі було обезсилених недугами три рази більше від тих, котрих стати на всякі вигоди. Серед них було 87 відсотків хронічних недуг більше від родин з більшими доходами, одначе вони пропорціонально діставали менше медичної опіки.

Як сказано в донесеннях досліду, смертність матерей і немовлят можна зменшити до половини, якщо буде достаточний медичний догляд, а теперішню надмірну скалю смертности серед індустріяльних робітників і вбогого населення можнаб значно понизити.

Внаслідок досліду й Народньої Конференції Здоровля експерти всіх урядових департаментів, зацікавлені питаннями здоровля, віддали два роки праці та зробили свої завваги для програми народнього здоровля і цілі розвязки тих питань.

ШКІЛЬНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

Всіх українських родичів на долі міста в НЮ ЙОРКУ повідомляється, що **НАУКА в Українській Нар. Школі при церкві св. Юрія, 22 Е. 7. вулиця в Ню Йорку, відбувається правильно кожного дня, крім неділь і свят, від години 4:30 до 6:30 пополудні.** Науку провадять кваліфіковані **учительки С. С. Василіянки** в українськім національнім дусі.

Проситься всіх родичів, що мають дітей у шкільному віці, післати їх до цеї Школи, бо тим зробите для них найбільшу прислугу.

Оплата за шкільну науку по 75 центів на місяць. Для менше заможних наука зовсім даром.

Шкільний Комітет.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ҐЛЕСТОНБЕРІ, КОНН.

На інвалідів.

Місцеві громадяни влаштували несподівану забаву з нагоди 25-літнього ювилею подружжя п. Петра Смика і його дружини Марії. З цеї нагоди п. Ганкевич припімнув присутнім гостям, що не треба забувати за Рідний Край. Вкупі з тим зібрано на інвалідів у старім краю $6. Зложили по $1: М. Ганкевич, П. Смик, Л. Сидоряк; дрібними $3. Гроші вислано через Обєднання на призначену ціль.

Г. В. Стисло.

——o——

БОТЛЕР, ПА.

На народні цілі.

Дня 28. серпня ц. р. відбулося на фармі в гарній салі „срібне весілля" з нагоди 25-літнього ювилею вінчання п. Миколи і Марії Криницьких. Присутні гарно забавлялись і при тій нагоді не забули про фінансові потреби старого краю. Н. Бурка забрав голос і попросив, щоб у тім ювилейнім році „Просвіти" зложити на „Просвіту" якусь жертву. Зложили по $1: М. Криницький, В. Бунга, А. Гімчак, І. Параска, А. Дмитрик, І. Війцук; по 50 ц.: Н. Гринюх, Н. Бурка, І. Цимбала, І. Кулик, Л. Ільчишин, Е. Шот; А. Гловацький 40 ц.; по 25 ц.: А. Мельник, М. Уфнар, Г. Юриста, Д. Дрозда, К. Хома, Ю. Майкович, К. Гошак, А. Завацька, П. Цимбала, П. Адамовська, М. Катрич, П. Рудковський; решта дрібними. Разом $12.80.

Дня 4. вересня ц. р. відбулося в нашій громаді весілля в п. Йосифа і Марії Крутиголов. При гарній забаві гості не забули зложити жертви на Рідний Край. По вечері п. Н. Криницький забрав голос і пригадав присутнім положення на рідних землях та попросив їх жертвувати на визвольну боротьбу. Збіркою занялись: М. Бурка й Ільчишин. Зложили по $1: І Крутиголова, Т. Рудник; по 50 ц.: Н. Криницький, О. Боднар, Ю. Процишин, Н. Крутиголова; по 25 ц.: А. Адамовська, А. Криницька, Н. Дмитрик, Ю. Змійовський, М. Бурка. Разом $5.25. Обі суми вислано через Обєднання на призначені цілі.

Микола Бурка.

МІЛІОНЕР КАНДИДАТОМ.

Вилйем Г. Вендербилт, виставив свою кандидатуру з Републиканської Партії на уряд губернатора стейту Род Айленд. Він був уже стейтовим сенатором.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Триквартальні збори Бр. св. Йосафата, від. 217., відбудуться у вівторок, 20. вересня, в годині 7:30 вечором, в гали парохіяльній, 303 Hudson Ave. Приявність всіх членів місцевих і позамісцевих конечна. Просимо прийти в означенім часі, бо є дуже важні справи до вирішення. Довгуючих членів рішучо напоминається прийти й вирівняти свої довги в цім місяці, бо в противнім разі будуть суспендовані, після ухвали, що запала минулих зборів, бо братська каса більше за нікого не буде висилати місячних вкладок. Будеться приймати нових членів до У. Н. Союзу і Братства без вступного. Тож користайте з нагоди. А ви, шановні члени, приводіть своїх знайомих і сусідів та впишіть їх до У. Н. Союзу і Бр., а також вписуйте своїх дітей, бо в них будучність нашої організації. Привілеї мають вони ті самі в нашій організації, що й в чужих, то чомуж не вписати до своєї, а чужої Також подається до відома всім членам від. 217., нову адресу секретаря: Андрій Іванів, секр., 36 Thomas St.

НЕ ХОТІВ МОДНОЇ ЖІНКИ.

Ґусто-часто причиною подружніх траґедій та розводів буває те, що муж вимагає, щоб його жінка була завжди чепурна, гарна, зо смаком одягнена, словом, чоловіки не люблять немодних чи пак старомодних жінок. Так теж буває і з жінками.

Тому справді дивоглядний мотив убивства подав один французький селянин із Шатаро. Одного дня на станицю поліції у згаданому місті зайшов схвильований селянин і заявив, що він не міг довше стерпіти надмірної „поступовости" своєї жінки, яка держалася осоружних для консервативного селянина правил моди та модерних поглядів. Коли йому терпець увірвався, він застрілив жінку. Після цих слів селянин вийняв револьвер і на очах комісаря поліції застрілився.

Талант.

— То все гарно. Але звідки ви, пані, знаєте, що маєте талант до фільмового мистецтва?

— Бо я розвелася вже з четвертим мужем.

Хороба.

Лікар: — Говорите крізь сон?
Пацієнт: — То ні... Але часто говорю, коли інші сплять.
Лікар: — Як то?
Пацієнт: — Бо я є професор.

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ. (13)

Нагло Нкіма запищала. Тарзан піднявсь і почав прислухуватися вважно. Він почав глибоко вдихати носом повітря, стараючися занюхати небезпеку. Нкіма також обернулася ціла в увагу. Вони так у німій поставі пробули кілька хвилин. Після цього Нкіма безжурно заскреготала. Це був знак, що небезпеки нема. Тарзан також був тої думки.

Тарзан вернувся назад до д-ра Брукса. Нахилившись над ним, він хотів зрозуміти, що йому бракує. Брукові нічого особливого не бракувало, тільз умучення, перестраху і побиття він стратив притомність. На його голові були глибокі рани. Він лежав без свідомости на ношах, а його сухі уста шептали раз ураз: „Маріє, Маріє".

Тарзан старався його випитати, хто є та Марія, але нічого від нього не довідався, бо хворий не чув його запитів. Тарзан навіть не знав, хто саме той білий чоловік, якому він урятував життя. Та по обличчі він судив, що це якийсь порядний чоловік. Бачучи, що той має велику гарячку, Тарзан кинувся шукати джерела, щоби принести йому води.

Але коли Тарзан зліз з дерева і віддалився, д-р Брукс попав у ще більшу гарячку. В гарячці він зірвавсь і почав на цілий голос благально повторяти імя „Марія". Далі підняв обі руки і почав ніби за нею йти. Плятформа була невелична, а що найгірше, Тарзан умістив її високо на дереві, щоб охоронити хворого від нападу звірів.